

Leto XXXI.

Številka 5.

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorni urednik:

D^R. DANILO MAJARON.

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“.

1915.

VSEBINA.

1. <i>Dr. Henrik Tuma</i> : Opazke k pravni terminologiji. (Konec.)	129
2. Iz pravosodne prakse. A. Civilno pravo.	
a) I. Razdružitev zakona radi zadržka po § 58 obč. drž. zak. po § 58 obč. drž. zak. Vprašanje o krivdi žene, ki ni povedala svojemu možu pred poroko o spolnem občevanju z drugim moškim. — II. Določba § 158 obč. drž. zak. velja le za otroke, ki so rojeni v veljavnem zakonu	140
b) Odškodninski zahtevki, ki nastanejo vsled poplav pri regulacijskih delih iz državnih sredstev, spadajo pred redna sodišča in niso prekludirani, čeprav se niso uveljavljali pri komisijonalni razpravi. Krivde pri škodi ni treba dokazati. (Štajerski vodopravni zakon.)	144
c) Izročitev v skladišču zaklenjenih premičnin v zastavo z znamenji (simbolna izročitev) se izvrši pravno-veljavno z izročitvijo orodja (ključa), s katerim more prevzemnik vzeti stvari v izključno posest (§§ 452, 427 o. d. z.). Pozneje v skladišče vložene stvari kot nadomestek stvari, porabljenih v sporazumu pogodnikov, so zastavljene, brž ko pridejo pod zaklep zastavnega upnika	149
B. Kazensko pravo.	
a) Občinski predstojnik je prost odgovornosti po kazenskem pravu za svoje uradne posle, kolikor ne prekorachi po okolišnih zapovedane meje v oblikah	152
b) Hudodelstvo, ki ga uini nedoraslec, je označiti vselej le za prestopok nedoraslega po § 269 a) kaz. zak. — Omara, v kateri tiči ključ, ni zakljenjena v zmislu § 174 II. c) kaz. zak.	155

(Nadaljevanje na 3. strani.)

Slovenski Pravniki.

Leto XXXI.

V Ljubljani, 15. maja 1915.

Št. 5.

Opazke k pravni terminologiji.

Spisal dr. Henrik Tuma.

(Konec.)

Vsak filolog pač pritrdi, da približamo slovanska narečja organično le, ako posežemo na pristne lastne vire nazaj. Globlje ko se prerinemo do njih, bližje pridemo skupnemu viru, hitreje in naravnostnejšim potom se strnejo tudi živi naši jeziki. To velja posebno za abstraktne pojme. Od inteligence je odvisno, ali uvedemo v splošni jezik tudi jasne abstraktne pojme ali ne, in z njimi učimo prav misliti. Vzemimo na primer skupino pojmov: factum, actus, actio. Ti pojmi so prepotrebni filozofu in juristu. Abstraktni so, splošni in je njih opredelitev odvisna od strokovnjakov, najlepši primer za konvencijonelno določitev. Imamo svoje samostalnike: dejanje, delo, čin, glagole: stvoriti, storiti, deti, delati, činiti. Dejanje je neoporečno actio — Handlung, delo — Arbeit, čin — die Tat. — Dr. Lampe nam je dal še besedo dej — actus. Dejstvo — factum smo si morali izposoditi iz ruščine. Jasen pojem je le dejanje, največ grešimo pri rabi pojma čin. Za factum nam je Pleteršnik po Cigaletu in Jurčiču podal napačen pojem Wirkung, dočim Rus loči действие — factum in действие — die Wirkung, ter rabimo v slovenščini zlodejstvo — die Missetat. Iz tega gradiva lahko izvajamo: dejaven — handelnd, aktiv; dejavnost — Aktivität (Štrekelj, Ušeničnik); dejanski — in der Praxis, dejanstvo — Praxis; dejanstven — wirklich, dejanstvenost — Wirklichkeit, (Škrabec, »Slov. Pravniki« — Aktualität str. 189/10); dejstvovati — wirken (in ne barbarično učinkovati ali z dr. Žmavcem udejstviti. »Veda« 507/11), dejstven — wirksam (dr. Žmavec stsl.), dejstvenost — Wirksamkeit. Lampetov dej ni za rabo, kakor nujno potrebujemo točen izraz za actus. Imamo sicer v češčini děj in v ruščini действие, češki dějiny — Geschichte. V slovenščini pa poznamo le besede zlódej — Übeltäter, dej nam torej pomeni osebo. Radi tega nam je ostati pri latinskem izrazu akt, ki je itak razširjen po vsem kul-

turnem svetu v romanščini in germanščini, dokler ne stvorimo boljšega. Sicer pa izražamo akt z glagolom in končnico — tev, kakor nemški Vorgang z glagolnikom, n. pr. čustvovanje — Gefühlsvorgang, čutenje — Empfindungsvorgang, in pravimo za Empfindungsakt — občutitev. Le kjer glagolnikov ne moremo stvoriti (bilden), pridržimo latinski akt. Zelo bogat je pojem čin. Rusko **чинъ** — Rang, vsled tega činovnik, der Beamte; v slovenščini naj rabimo čin v tem pomenu brez vsakega pomisleka. Srbski je čin — die Form, die Gestalt; madjarski csin — die Eleganz, csiny — der lose Streich, Ulk; scinos — rusko **чиный** elegant, wohlanständig, slovenski činek — winzig, herzig. Madjarsko csinalni — delati, dejati, činiti kaže nam, da gre za star slovenski pojem, katerega nujno rabimo tudi v sedanji slovenščini. Pojem činiti je v bistvu ciljen, t. j. delati na kaj, torej bewirken, handeln um zu. Radi tega ima činiti često poseben konkreten pojem, ki meri na predmet efekta. Činiti je v bistvu agere, kakor je dejati, — facere in storiti — praestare, čin je — die gewollte Tat, das Bewirkte. Učin tatvine — die Begehung, učiniti — zu Wege bringen, verüben, učinljiv — wirkend, učinek — die Wirkung, Effekt. Hraber čin — die tapfere Tat, zločin die — Missetat, pričiniti komu zlo — zufügen, činitelj — der Faktor, der Bewirkende. Od glagolov je le malo poraben **dejati**. Storiti je perfektivum za delati, stroj stori (leistet) več, nego roka, Urteil fällen — storiti sodbo (aussprechen — izreči, verkünden — proglasiti, veröffentlichen — objaviti) »pridet bog vo tmach svetih angel svojih sotvoriti sod«, stsl. evangelij.

Vsi ti termini, katere živo potrebujemo juristi, morajo se določiti obenem kot filozofični termini, ter jih moramo rabiti vzporedno za filozofične in juridične pojme. Radi tega ponavljam mnenje, da brez precizne filozofične terminologije, tudi ne moremo priti do precizne juridične. Največja zmeda pri slovenski terminologiji je, ne le divja praksa juristov, ampak še bolj divja praksa zgodovinarjev, prirodoslovcev in matematikov brez vsakega ozira na skupnost. In vendar je *conditio sine qua non*, da se vse strokovne vede uravnajo po temeljnih pojmi, opredeljenih v filozofiji. Spozorazumno istočasno delo pravnikov in modroslovcev pa se da lahko provesti tako, da bo eno pospeševalo in izpopolnjevalo drugo. Naravnost značilno za naše inteligente je, da so najbolj negotovi z abstraktnimi pojmi, dasi bi morale biti najlažje priti do stalnosti

tam, kjer rabijo pojme le strokovnjaki in izobraženci, ki jih morejo postaviti le konvencionelno, communis opinio. To dokazuje pomanjkanje vsake temeljne znanstvene organizacije med nami.

Sem proti temu, da bi se iskalo, kakor želi dr. Mohorič, pri takem delu gmotne ali moralne pomoči od javnih organizacij, najmanj pa od političnih in avtonomnih deželnih. Pravniki si lahko pomagamo sami, od nas naj gre inicijativa!

Kako je pa potrebna skupna analiza in izbera, dokazuje članek dr. Mohoriča sam. Piše: »jednotni termin«, »jedinstvena terminologija«. Imamo edinost — die Einigkeit, sloga — die Eintracht, enota — die Einheit (matematično in filozofično), enoten — einheitlich, enostnost — Einheitlichkeit; zjediniti — vereinigen abstraktno, združiti konkretno, ujediniti — vereinheitlichen. Poleg tega edinstvo, sinonim za enoto v nasprotju z množtvom — Vielheit. Enota pomeni kompaktnost v sebi, celotnost, edinstvo se bliža edinosti, kakor končnica — stvo često zastopa — ost. Ako rabi dr. Mohorič enkrat jedinstvenost, potem jednoto in napravi nov glagol za ujediniti »ujedinstviti«, mu ne morem slediti. Zametuje izraz za Einzelrichter — posamezni sodnik, češ, da znači den einzelnen Richter, nikoli pa ne funkcionarja. In vendar Italijan rabi brez pomisleka »il giudice singolo«, sodnik posameznik. Iz zmisla stavka vsakdo spozna takoj, ali je misliti na strokovnega sodnika, ali pa na nedoločno število. Napačen je pojem samosodnik, to je človek, ki sam sebe sodi, ali človek, ki je sodnik in nič drugega, ali sodnik na samem ali posamen sodnik. Pleteršnik besedi posamen pristavlja znak —nk, t. j. novoknjiževno, kar je često istovetno z divjo prakso. Sicer pa je posameznik in posamnik, posameznost, posamnost tako blizu isto, da le moti. Skovanka je »posamski zapor« namesto zapor na samem, kar je vsakemu razumljivo, precizno in tudi za uho blažje. Sodnik na samem bi bil torej tudi sodnik posamnik, ako se hoče delati razliko med posameznik in posamnik. Predlagana izraza dr. Mohoriča sta torej izgrešena, sledimo raje Italijanom, ki rabijo »il giudice singolo« — posamezni sodnik, »il giudice singolo«, sodnik posameznik. Toda več oči več vidi — treba nas bo več, da zberemo vse potrebne konjektуре glede pojma »einzeln« in enako drugih.

Docela prav je Mohorič ugotovil tožitelj — der Kläger, toženec — der Beklagte, kar smo na Primorskem že davno storili in se nam le iz Kranjskega zopet in zopet zanaša tožnika. Često sem slišal kot

otrok psovko: tožnik, tožnik — t. j. ki zmiraj tožiš. Porabno je vse-kako tudi tož-e-ča stranka — tožena stranka; tožna stranka pa naj se rabi v govoru, ker obrazci zahtevajo protistavo. Mnenje Mohoriča, naj rabimo poleg besede sodnik še druge, gre predaleč. Sodnik je tako splošno vdomačena beseda med ljudstvom¹ in iz-obraženci, da se nam ne dajo več vsiliti: sodec, sodja, soditelj. Sodja, četudi odgovarja staroslovenščini in ruskemu судья, je dobilo pri nas podroben pomen, na Štajerskem kolikor Dorfrichter. Sodec odgovarja res hrvatskemu sudac, nas Slovence pa preveč opominja na posodo, glavno pa je, da nimamo potrebe po posebnem pojmu soditelj, t. j. oseba, ki ravno sodi. S sodnikom tudi mogočni jeziki ne delajo razlike, čemu bi bila nam! Tudi izraz razsodnik je nastal po communis opinio za Schiedsrichter t. j. imenovan funkcionar. Raz-sodništvo pomeni organizirano funkcijo. Poleg tega smemo rabiti razsoditelj za človeka, ki v posameznem slučaju odloči. Srédnik je staroslovenski izraz za Mittelsmann, kot funkcionar, dočim je posredovalec oni, ki je pri kakem gotovem opraviu posredoval. Izven teh dveh izrazov ne rabimo niti posrednika, niti sreditelja, niti posreditelja. Enako je po Kanalsčini še v živi rabi »besédnik« — der Fürsprecher, neka vrsta kmečkega advokata. Navada je, da si stranka vzame razumnega moža za svetovalca in često pride pred sodišče s svojim »besédn'kom«. Tudi ta izraz pomeni funkcionarja. Rabil bi občinski srédniški urad za Gemeindevermittlungsam-t in posredovalni urad za posle Vermittlungsbureau. Za Gericht bi rabil sodišče in ne sodnija, ker odgovarja navadno mišljenemu pojmu. Mislimo na Gerichtsort — tribunal — in ne na abstraktno sodnijo. Rabimo itak poslednja sodba — das letzte Gericht in nam sodnija ne gre konkretno prav nič v last. Za Gerichts- pa imamo kurentno sodni, ruski судный.

Posebno značilno je stališče Mohoriča pri besedi izvršitev. Ravno ta beseda in sinonimi kažejo, kako bridko potrebno je kon-vencionalnih izrazov in obenem, kako divja praksa človeka zapelje, da si sam ni več svest pravih pojmov. Dr. Mohorič sprejema términ izvršba za eksekucijo. In vendar so pojmi eksekucija, eksekvent, eksekut splošni pojmi, za katere niti Nemec niti Slovenec nima pre-voda. Izvršba je Vollzug, die Vollstreckung, izvršitev je der Voll-

¹) Tako pa tudi tožnik — vsaj po Kranjskem.

streckungsakt, izvrševanje je die Vollstreckungshandlung, izvršitelj — der Vollzieher, izvršenec pa je der vollstreckte Mensch. Ako sta Schrutka in Canstein pridržala latinske izraze, smemo reči z dr. Babnikom: »ne ogibajmo se tistih iz latinščine prevzetih besedi, ki so povsod v rabi in katere je sprejelo tudi ljudstvo.« Največja spaka pa je beseda *izvršenec*. Imamo sicer rubljenca, človeka, katerega smo zarobili, t. j. vzeli za roba; obešenca, človek, ki je obešen, obvezanec, ki je obvezan kaj storiti, nimamo pa izvršenca. Držimo se torej ali latinskih ali oficijelnih pojmov betreibender Gläubiger in Verpflichteter. Prvega bi jaz ne prevajal s terjajoči (der fordernde) upnik ali pa po huronski »plačilopoganjajoč«, marveč imamo dober izraz za pojem prisilnosti v glagolu »tirati«. Kakor pravimo pravdo tirati, tirati se med seboj, tako dobimo poleg terjajoči upnik der fordernde Gläubiger, zahtevajoči upnik — der verlangende Gläubiger, tirajoči upnik — der betreibende Gläubiger, upnik, kateri s silo tira obvezanec k plačilu. Rabil bi obvezanec, ker govorimo obveznost — die Verpflichtung, obvezen — verpflichtend, dočim je zaveznost, zavezen — Verbindlichkeit, zavezanost pa Verbundenheit. Ogibal bi se sestavljenkam. Hrvatski ovrhovitelj — Exekutionsführer je neukreten izraz. Recimo voditelj eksekucije (ne izvršbe), die Exekution vollziehen — izvršiti eksekucijo; das Vollstreckungsorgan — izvršilni organ, der Vollzug des Gesetzes — izvršba zakona; izvršitelj zadnje volje — der Vollzieher des letzten Willens, izvršitelj eksekucije — der Vollzieher der Exekution, poleg tega pa funkcionar — eksekutor.

Po nepotrebnem se brani dr. Mohorič končnice —ilo. Nam služi izborna in obogača naš jezik, kamor nemščina ne more slediti. Izvršilo seveda ni eksekucija, tudi ni Vollzug, ampak das Vollzugsinstrument, das Vollzugsmittel. Prav dobro vprašam slovensko: kako izvršilo uporabiš? — Welches Exekutionsmittel willst du anwenden? Izvršilni organ je predložil izvršilo, t. j. das Vollstreckungsorgan hat den Exekutionsakt vorgelegt. Imamo torej vzporedne, dobre in precizne izraze izvršba, izvršitev, izvršilo, kar pa vse skupaj in posamezno ne pomeni eksekucija kot splošen izraz, kakor ga rabi danes ves pravniški svet, angleški, francoski, laški in nemški. Vršiti je ausüben, vršitev — die Ausübung, t. j. vršiti posel — eine Beschäftigung ausüben, vršiti se — vor sich gehen, stattfinden, vrši se dejanje — die Handlung geht vor sich; vrši se izvršba — der

Vollzug geht vor sich; vrši se eksekucija — die Exekution findet statt, eksekucija se izvršuje — die Exekution ist im Vollzuge.

K še drugim posameznim terminom (reklo mi izraža že mnenje) dr. Mohoriča bi pripomnil: sodba je Urteil, soditi — urteilen, soja — das Urteilen in se mi zdi ta Cafov izraz krepkejši in poravnejši nego sójenje; razsodba mi je — Erkenntnisurteil, razlagajoč pojem Erkenntnis po Ernestu Machu: »Erkenntnis ist ein neues wichtiges Urteil«, seveda bi filozofično za »Erkenntnis« obdržal spoznanje, dočim bi rabil za Erkenntnis kot soja, bodisi pred sodiščem ali pred drugim oblastvom krepko besedo razsodba. Razsodba je torej Erkenntnis als Entscheidung sploh, specijelno pa das Erkenntnisurteil. Razsodilo bi bilo odpravek — Ausfertigung, intimat. Razsojanje ist der Vorgang beim Urteilen, izraža nekako način, dočim je razsoja bližja, die Fällung des Urteiles, n. pr. pri razsojanju treba je obrniti pozornost v prvi vrsti na pravilno ugotovitev dejanskega stanu; pri razsoji je treba določiti tudi pripadke. Entscheidung je odločba, der Akt der Entscheidung — odločitev, der Vorgang bei der Entscheidung — odločevanje; obsodba, condanna — die Verurteilung, poleg tega obsoditev — Verurteilungsakt, obsojanje — Verurteilungsvorgang. Res judicata mi mora dosledno biti »sojena stvar« in ne kakor pravi Babnik »razsojena stvar«.

Erlass — ukaz, naredba — Verordnung. Za Verfügung bi ne rabil — razpolaganje (Babnik), marveč nam je predvsem opredeliti razliko med razsodbami — Erkenntnisurteil in ukrepi — Verfügungen. Prve rezultat razsojanja kot funkcija sodnika, druga predvsem administrativni čin.

Javna obtožba — öffentliche Anklage, Anwalt — pravdnik, Staatsanwalt — državni pravdnik, Rechtsanwalt — odvetnik, Verteidiger — zagovornik, javni obtožitelj — der Ankläger in einer bestimmten Streitsache, zasebni obtožitelj — Privatankläger. Beseda obtožnik bi nam tako bila odveč, ali ker se je vdomačila, bi jo smeli rabiti v govoru kot nadomestilo za državnega pravdnika. Zastopnik — der Vertreter.

Börsengeschäft mi je affare di borsa, opravilo na borzi, börsenmässiges Geschäft — borzno opravilo — affare borsuale, ali naj rabim opis z Italijani vred, kadar hočem poudariti, da gre za opravila liki ona na borzi. Borznoliko se mi zdi precej barbarski izraz.

Feierliche Erklärung der Einwilligung — slovesno izrečenje privolitve, bewilligen — dovoliti, Bewilligung — dovolitev; der Bewilligungsbescheid — dovolilo; dovoljevanje — Vorgang der Bewilligung. Einwilligung — privolitev, Zulassung — dopustitev; Erlaubnis je v splošnem govoru dovoljenje, (mit Erlaub — z dovoljenjem). Rabil bi latinski izraz koncesija, koncesijoniranje, ker je to splošno rabljen termin vseh kulturnih jezikov, da nam ni prav nič potrebno dopustila in dopustilnice.

Izvedba — die Ausführung, izvršba — der Vollzug, izpolnitev — die Erfüllung, izpolnujem svoje dolžnosti, obveznosti, izvesti zakon, eksekucijo.

Feilbieten — dražiti, dober ljudski izraz na Goriškem je: rasti — steigern, n. pr. visoko rasti pri dražbi.

Završiti je vollenden, završiti akt dražbe, dočim: zaključiti zapisnik (po volji sodnika) n. pr. sodnik je zaključil razpravljanje, čeravno ni bilo završeno — završeno je, is ist vollendet!

Besede na —ica so splošnega pomena in jih je rabiti v splošnem govoru kot kratice, pri juridičnih terminih pa bi se jih precej ogibal in rabil le tam, kjer kot communis opinio služijo za določeno reč. Ljudstvo splošno govori dolžni list ali dolžno pismo, ženitovansko pismo. Rabil bi oboje juridično, v navadnem govoru pa se da dobro rabiti zadolžnica in obveznica.

Za dokument sprejeli smo splošno listina. Ljudstvo dobro loči izkaznica za list in izkazilo — das Ausweisungsmittel, n. pr. »izročil mi je navadno izkaznico, a hočem imeti (točno) izkazilo, da me zopet ne terja.« Enako loči pobotnico — die Quittung (list), za pobotilo — das Ausgleichsmittel.

Plača — der Gehalt, plačilo — Zahlungsmittel pa tudi Zahlung, dobil si polno plačilo, plačilo ti ne izostane. Plačnik je communis opinio in ne rabil bi zanje plačitelj; plačevalec rabi se v konkretnem slučaju, n. pr. je točen plačevalec — ist ein pünktlicher Zahler. Mezda — Sold, mezdnik — Söldner, mezdar na planini, ki ima živino na mezdi. Mezda je splošno Lohn (nemško iz stsl. lov — Fang, torej Gewinn), dnina — Taglohn.

Dr. Mohorič se hoče preveč izogibati besedam na —ilo in —ilen. Praksa pa je močnejša nego želja. Adjektivi na—ilen so nele uporabni, ampak tudi dovolj točni, da jih smemo splošno rabiti. Zaradi tega: dovolilni sklep in ne dovolitveni sklep, vročilni in ne

vročitveni, po Janežiču pravilneje na—iven, dočim to končnico naletimo le osamljeno n. pr. kupiven kruh, ne doma spečen.

Strežba je die Wartung, streči — warten, postrežba, postreči — die Bedienung im einzelnen Falle. Je pač zaman, ako se Štrekelj in filologi upirajo samostalnikom na —ba iz perfektivov. Sicer pa sta končnica —ba in —tev v bistvu istega značila, dasi končnica —tev navadno izraža akt. Pravimo pri gradnji, pri gradbi — beim Bau, zgradba — die Baut, pri izgraditvi — bei der Vollendung des Baues. Naročnik — der Abonnent, naročitelj, ki je naročil, naročevalec, ki to večkrat stori, naročitev — der Akt des Auftrages, naročilo — das Resultat des Auftragens, n. pr. prejel sem naročilo. Besede na —ilo se rabijo splošno v pomenu, da nekaj služi v gotovo svrho pa tudi, da je služilo v gotovo svrho, glasilo, ki naj se glasi, navodilo, ki naj navaja, pravilo — ki naj kaže pravec: svarilo, ki svari ali naj svari. Ne smem reči kot poziv, svaritev! svarjenje! pač pa svarilo! Primerimo: »kmetu je treba ostrega črtala na lemežu, duhovskemu pastirju pa resnega in ostrega pokorila.« (Slomšek - Janežič).

Slagam se docela z dr. Mohoričem glede glagolnikov na —je, ki so v plošni ljudski rabi in često pomenjajo lastnosti, n. pr. samo prevzétje ga je, ali od samega prezetjá (Überhebung — Dolenjsko) ni vedel, kaj bi počenjal.

Glede končnice —telj Janežič izrecno pristavlja: »ta končnica, ki je med prostim slovenskim ljudstvom močno opešala, vendar v pisavi spet čimdalje večjo veljavo dobiva,« dasi je tudi on mnenja, da gre le na nedovršnike. Tod pa je dejanska in nujna potreba prekoračila slovnično pravilo, ker odgovarja kot ime činitelj vštrieno imenom dejanja in stanja na —ba in —ev, ki oboji priraščata nedovršnim in dovršnim glagolom enako dobro.

Precizno se ločijo, ako sežemo na dno ljudskega jezika toliko mešani termini: opravilo — Geschäft, opravek — die Verrichtung, posel — die Beschäftigung (Beruf) »je brez posla« — er ist ohne Beschäftigung. Posel je der ständig beschäftigte. Bedienstete; cerkveno opravilo — die kirchliche Funktion, torej sodno opravilo, pravno opravilo, trgovsko opravilo itd., grem po opravkih — ich gehe meinen Verrichtungen nach. Oprava posla — die Verrichtung einer bestimmten Beschäftigung; oprava dejanja — die Verrichtung einer Handlung.

Docela se vjemam z Mohoričem, da naša šolska izobrazba ni ničesar storila, da bi mladi pravnik, kadar stopi v dejavnost, imel vsaj nekoliko temeljnih izrazov za svojo strokovno rabo. Srednje šole so glede jezikovne izobrazbe negativne, celo kvarne. Vzroka sta dva: po eni strani se z nekim zanosom naši profesorji imenujejo »gens filologica« vsled ogromnega vpliva Miklošičeve filologične šole. Naši filologi so kritiki in skeptiki, sinteze od njih imamo malo ali nič. Za splošno govorico in posebej za terminologijo pa je odločilnejša lingvistična metoda. S pokojnim Štrekljem sem se kot pravnik in obenem slušatelj Miklošičev cele ure razgovarjal zaradi praktične rabe posameznih, filologično neutemeljenih izrazov. Navajal sem iz francoščine in nemščine celo kopo besedi, ki so na sebi nezmisel ali skrajna tautologija, vendar mi ni hotel priznavati, da potreba dejanskega življenja često prekorači meje slovnice in jezikoslovja. Po drugi strani je dajal preveč važnosti literarnim spomenikom. In vendar imajo naši slovenski literarni spomeniki prav malo vrednosti za živo govorico. Kar nam je dala protestantska doba in potem katoliška protireformacija, nastalo je vse vsled prevajanja, zaneslo je silno ptujih elementov med nas. Zastopal sem vedno mnenje, da je slovenski jezik ohranil svojo prastaro obliko, tam kjer ni bil v ožji dotiki s kulturo sosedno, posebno na severu Goriškega in po dolenjskih hribih od Šmarja doli, vsaj do 1848. leta in dokler se ni uvedla splošna šolska dolžnost. Slovenci so bili od nekedaj poljedelski rod na svojem sedanjem prostoru, ki se je pred ptujimi navali razgubljal iz odprtih dolin in ravnin in se poskrival po gorskih in gozdnih kotih. Kobariški Kot je bil do časa Marije Terezije pod beneško republiko, torej do konca 18. stoletja ohranil svojo občinsko avtonomijo, svoje večje (Gemeindeversammlungen) in ni imel dotike z nemščino; zato je posebno čisto ohranjen glagol, dovršniki in nedovršniki tam in po Tolminskem. Profesor Eriavec nam je dvignil iz Goriškega cel sklad malo poznanih izbornih starih besedi, ni ga slovenskega pisatelja, ki bi obogatel pismeni jezik s takimi krepkimi, pristnimi izrazi. Nasprotno so Nemci prožnost svojega jezika že davno izgubili. Luther je neposredno zajemal iz ljudskega govora, Trubar je slovenil za silo iz nemškega evangelija.

Zagovarjal sem vedno Levstika, ki nam je iz drugih slovenskih jezikov zanesel v slovenščino polno dobrih in rabnih izrazov. Poljski »wpliw« ne moremo več pogręšati in rabi izobražencem, kakor

vsakemu pismenemu človeku. Priznam, da je bila metoda Levstika, zajemati iz drugih slovanskih jezikov, naivna, leksikalna. Zajemal je vse besede, katere je Slovenec imel umljive, ali pa je vzel brez ovinkov izraz, ki se mu je zdel neobhodno potreben. Lingvistično moramo priznavati, da sta Levstik iz Dolenjskega, in Erjavec iz Primorskega obogatila najbolj zaklad slovenskega besedja. Dočim je Štrekelj moje stališče večinoma pobijal in zavzemal negativno filologično stališče, je pri skladju sprejemal jezik tak, kakor se je dejanski govoril za njegove dobe. Sprejemal je status quo kompilacije naših narečij, četudi smo imeli do uvedbe splošne šolske dolžnosti po eni strani nepokvarjeno ljudsko govorico v odljudnih krajih in je kompilacija nastala šele literarno in se opirala na obljudene kraje in na polugermanizirano Gorenjsko. Trdil sem po analogiji § 1482 obč. drž. zak., da se jezik ne izgubi, dokler je živ, četudi le na zadnji grudi kakega ozemlja. Ako zasledim pravilno rabo dovršnika le v zadnjem kotiču slovenske zemlje, mora veljati tudi izobražencu. In vendar je Štrekelj toplo zagovarjal futurna z — bo — češ, da se dejansko splošno rabi. Bil ga je sam tako vaje, da je bilo zaman, kazati na one predele naših slovenskih pokrajin, kjer se je dovršnik čisto ohranil.

Citiral sem že večkrat dogodek, ki se mi je pripetil na Tolminskem in ki prav drastično obsoja vso jezikovno popustljivost. Ko sem prišel za sodnika leta 1890. na Tolminsko, sem zvesto poslušal priprosto govorico in skrbno nabiral jezikovno gradivo. Tako sem nekoč s posebnim zadoščenjem konštatal, da so tolminska dekleta v veseli neprisiljeni družčini med seboj govorila: pridem, pojdem, prinesem, porečem; ko pa so občevala z nami uradniki, pa so skoraj v istem hipu govorila: bo prišel, bo šel, bo prinesel, bo rekel. Opazil sem jim, kako je to, da med seboj govore eno, z nami »gospodi« drugače, nakar se mi odrežejo: kadar smo same, govorimo po tolminski, kadar z Vami, pa po slovenski. Torej med seboj so govorile, kakor so slišale od svojih mater, z nami so govorile, kakor so se učile v šoli ali slišale pridige v cerkvi, t. j. spakedrano. V našem sožitju tiči drugi in glavni razlog, da mladi pravniki stopajo nepripravljeni v dejansko življenje in so nesposobni rabiti pristno slovenščino in količkaj težja ali preciznejša rekla. Bil sem mnogo let domač učitelj v nemški, francoski, madžarski in poljski družini. Povsodi so starši zahtevali, da so otroci materin jezik govorili pra-

vilno, zamenjavanje pojmov se je včasih tudi na meni prav neljubo grajalo. Pri nas Slovencih pa se materni jezik pridi poljubno. Dokler ne bomo delali vsi in pri vsakdanjem delu na to, da mislimo slovenski v šoli in družini in javnem občevarju, bo seveda teško slovensko govoriti čisto pred sodiščem. Sicer je posebna težkoča s psihološkega stališča: naš duh ni vaje razločevanja in preciznosti pri govoru, nemški vpliv nam moti celo logiko. Tod je treba osebnega prizadevanja, trdne volje v vsakdanjem življenju, to kar je najvišja in najhujša zahteva posamezniku: medice, čura te ipsum. Sodni jezik se bo čistil le vzporedno s splošnim občevarnim jezikom. Zahtevamo pa lahko od sebe, pravnikov, da smo oni činitelji, ki prično reformatorno delo. Záme je vse življenje eno samo celotno dogajanje. Ne morem reformirati le enega dela tega, ako se ne lotim vsega. Zato pravim: ako hočemo ugotoviti pravno terminologijo, ne smemo se omejiti le na besedni zaklad, s tem samim ne pridemo okom nemščini, ki je prebogata na imenih in je filologično precej okrepnela. Reformirati nam je naše skladje. Ne zadošča leksikalno delo, ako hočemo priti do krepke terminologije, ki bo v skladu z duhom slovenskega jezika. Ne smemo izročiti delo ne učenim filologom in ne učenim juristom strokovnjakom, marveč juristom, ki so splošno in lingvistično izobraženi, ki poznajo vsaj zakonodajno gradivo čisto slovanskih narodov.

To so nekatere moje misli in kratke opazke ob razpravi dr. Mohoriča v »Vedi«. Namen mi je, vzbuditi zanimanje za diskusijo. Lotimo se pred vsem temeljnih in najbolj rabljenih pojmov, sezimo nazaj na svoj jezik, da pridemo do lepih, stalnih in preciznih domačih slovenskih izrazov in nam ne bo treba držati se suženjski nemških besedi in ne stikati po spakodranih delih hrvaščine ali češčine. Naj store naši hrvatski kolegi isto, pa se brž združimo na enem torišču.

Iz pravosodne prakse.

A. Civilno pravo.

a) I. Razdružitev zakona radi zadržka po § 58 obč. drž. zak. po § 58 obč. drž. zak. Vprašanje o krivdi žene, ki ni povedala svojemu možu pred poroko o spolnem občevanju z drugim moškim. — II. Določba § 158 obč. drž. zak. velja le za otroke, ki so rojeni v veljavnem zakonu.

Ad II.

Tožnik A je sočasno s prvo tožbo radi neveljavnosti zakona vložil pred potekom treh mesecev od otrokovega rojstva tožbo na ugotovitev nezakonskega rojstva dne 3. februarja 1911 rojenega otroka, ki je bil vpisan v krstno matico kot zakonska hči tožnika in njegove žene.

Pri prvi sporni razpravi, ki se je vršila sočasno s prvo sporno razpravo v prejšnji pravdi, se je dogovorilo, naj počiva postopanje zato, da se prej dožene, ali je zakon veljaven ali ne.

Po končani prvi pravdi se je postopanje nadaljevalo in je dodelno sodišče v Ljubljani s sodbo od 18. aprila 1912 opr. št. Cg V 67/12 tožbenemu zahtevku ugodilo. Dejanski stan je ostal isti kot v prvi pravdi, dopustil pa se je še dokaz po zvedencu ginekologu o tem, da tožnik ni mogel zaploditi dne 3. februarja 1911 rojenega otroka, če se je prvič spolno združil z otrokovo materjo dne 19. julija 1910.

Razlogi.

S tem, da se je s prejšnjo sodbo izrekel zakon med tožnikom in njegovo ženo za neveljavnega in sicer iz krivde žene, še ni razsojeno vprašanje o zakonskem rojstvu današnje toženke, ker temu nasprotuje določba § 160 obč. drž. zak.

Tožnik je pravočasno v 3 mesecih po otrokovem rojstvu vložil svojo tožbo in ako sta tudi stranki dogovorili mirovanje postopanja morda vsled napačnega naziranja, da bode sodba o neveljavnosti zakona prejudicijalna za današnji spor, to vendar nič ne škodi, ker je tožnik takoj po vročitvi vrhovne sodbe predlagal nadaljevanje postopanja in je torej svojo pravdo pravilno nadaljeval.

Na podlagi odločne izpovedbe toženkine in izjav moža-tožnika ob in po porodu, se ugotovi, da sta se zakonska prvokrat 19. julija 1910 telesno združila in poprej nikdar ne. Nemožnost, da bi se to bilo vendar preje zgodilo, pa se na podlagi dokazovanja ni mogla ugotoviti.

Z izvedenci je dognano, da je otrok na sebi imel vse znake popolnoma iznošenega otroka, ki je rojen proti koncu 10. lunar. meseca nosečnosti. Od 19. julija 1910 do 3. februarja 1911 je pa preteklo šele 199 dni.

Na podlagi izpovedb zaslišanih prič se ugotovi, da je že kmalu po Božiču 1910 nastala splošna govorica, da je toženkina mati prišla noseča v zakon, da je že koncem septembra 1910 napravila priči kot izkušeni ženski utis žene, ki je že v drugi polovici nosečnosti, ne pa šele v tretjem mesecu.

Iz izpovedbe babice izhaja, da je otrokova mati njej nasproti označila drugega fanta za očeta svojega otroka. Iz izpovedbe priče D. pa izhaja, da je na dotična očitanja molčala in kar nič ugovarjala. Dognano je tudi po izpovedbah toženkine matere X in prič E in F, da sta mati otroka in F pred omožitvijo skozi eno leto med seboj spolno občevala in da F ne more povedati nobenega vzroka za to, da je ravno že v marcu 1910 pustil svojo ljubico — toženkino mater. Otrokova mati torej sama ni svojega moža imela za očeta svojega otroka, in da je vsekako imela vzroke za to domnevo, kajti dekleta na deželi so v takih naravnih stvareh izkušena in gotovo tudi toženkina mati sama, ki ve, kdaj se mora otrok v materi prvokrat obrniti.

Naj si tudi toženkina mati ni bila ob času poroke še čisto na jasnem, ne more se verjeti njenemu zatrdilu, da pred poroko ni opazila nobenih znakov nosečnosti. Ona je sicer pravila, da je še 14 dni pred poroko imela svoje perilo. Tudi njena mati je izpovedala, da je takrat videla nekatere cunje umazane od perila. Pa te cunje so lahko bile umazane še od kakšnega poprejšnjega perila ali pa tudi vsled drugega krvavenja. Vsekakor tudi ona sama ni bila prepričana, da njena hči pred poroko ni bila noseča.

Izpovedba toženkine matere same pa tudi ni prepričevalna zato, ker je tajila okoliščine, katere so potrdile popolnoma nepri-
zadete priče, kot na pr. babica.

Tudi sta izvedenca rekla, da tisočera izkušnja za to govori, da so otroci, ki imajo znake razvitosti, kakor predmetni otrok, rojeni ob koncu 10. lunarnega meseca in so sicer izjeme, ki so pa abnormitete. Vendar se na podlagi tega mnenja samega s polno mirnostjo ne bi dalo priti do prepričanja, da je nemogoča zaploditev otroka med zakonom. Dognano pa je: da je otrokova mati pred poroko in sicer z drugim možem skozi eno leto redno spolno občevala; da so se že v tretjem mesecu po poroki na njej pojavili znaki precejšnje nosečnosti; da se je razširila govorica, da je mati prišla noseča v zakon, dalje: da mati sama označuje svojega otroka kot ne od svojega moža zaplođenega, k čemur je vsekakor imela razloge, iz katerih se je to njej dozdevalo, in da si je bila torej svoje nosečnosti pred zakonom polagoma postala svesta. To so taki momenti, kateri v tem slučaju privedejo do prepričanja, da tukaj ne gre za enega izmed onih izrednih slučajev, katere imata izvedenca v mislih.

Vsled tega je bilo tožbenemu zahtevku ugoditi in toženko obsoditi v povrnitev stroškov.

Višje deželno sodišče v Gradcu je priziv kuratorja, postavljenega v obrambo otrokovega zakonskega rojstva, s sodbo od 25. julija 1912, opr. št. Bc II 110/12, zavrnilo iz teh-le razlogov:

Priziv ne more omajati dejanskih in pravnih ugotovitev izpodbijane sodbe, marveč mora prizivno sodišče po preizkušnji podatkov razprave in dokazovanj iz uveljavljenih prizivnih razlogov pritrditi prvi sodbi in njenim razlogom.

Z ozirom na prizivne razloge se še to-le dodaja:

Določba § 158 o. d. z. se ni nepravilno uporabila in razlagala, tudi se ni izvedensko mnenje napačno ocenilo. Pač pa je pravdno sodišče po vsej pravici ugotovilo, da tožnik ni mogel zaploditi toženke. Po zakonih fiziologije je za zaploditev neobhodno potrebno prejšnje spolno združevanje, in zato je zaploditev nemogoča, če se dokaže, da se spolno združenje ni izvršilo. Ta dokaz pa je tožnik doprinesel. Nasprotno pravno mnenje priziva, ki ga judikatura vrhovnega sodišča že delj časa sem izrecno odklanja, bi bilo le tedaj upravičeno, če bi občni drž. zakonik zahteval dokaz nemožnosti spolnega združenja. Kaj takega pa v besedilu § 58 o. d. z. in razlogih naj-novejše judikature ni najti.

Mnenje izvedencev temelji na skrbnem in pazljivo sestavljenem ogledu od 16. februarja 1911 in na izpovedbah izvedenih prič zdravnika in babice. Mnenje samo navaja, da se opira tudi na statistično opazovanje nebrojnih slučajev. Nasprotno izjeme, ki sta jih označila izvedenca za abnormalne in silno redke slučaje, ne pridejo v poštev in tudi ne utemelje dvoma o točnosti in zanesljivosti mnenja. Kajti spolno občevanje toženkine matere pred zakonom je ugovorjeno na način, ki sicer ne poda natančno gotovega roku, vendar pa izključuje vsak dvom.

Bilo bi torej nelogično in nedopustno smatrati redko izjemo brez vsakega razloga za pravilo in sigurnost, ko vendar človeška veda in spoznanje nimata absolutne sigurnosti in se moramo torej zadovoljiti z največjo relativno sigurnostjo, podano v današnjem slučaju tembolj, ker se ni ničesar navajalo, kar bi dalo sklepati na izjemo.

Pa tudi nepravilna ocena dejanskega stanu in dokazov ni podana.

Povedbe toženkine matere in njenega ljubimca X. o času njenega zadnjega spolnega združenja so zelo malo natančne in niso izključene subjektivne pomote. Sicer se bo pa moglo o tem govoriti šele v morebitni pravdi o nezakonskem očetstvu do toženke.

Glede perila, ki ga je baje dobila toženkina mati 14 dni pred poroko, se je ozirati na prvosodne razloge in tudi na to, da dobe ženske, ki imajo prvikrat poviti, perilo notorično večkrat še daljšo dobo po spočetju. Če pa tožnik sam ni zapazil nosečnosti svoje žene, je to popolnoma nemerodajno in se da razložiti z njegovim zaupanjem do svoje žene, ki mu tudi ni dalo povoda, da bi se bolj zavzel za anonimno pismo pred poroko (glej prejšnjo pravdo Cg I 161/11 radi neveljavnosti zakona).

Pri toženkini materi, ki je imela prvikrat poviti, ne pride dalje v poštev, če se je pred poroko ali na dan poroke čutila nosečo ali ne. Sicer pa v tem oziru odločujejo pravne ugotovitve razlogov sodbe vrhovnega sodišča od 20. februarja 1912 v prejšnji pravdi.

Ravno tako je merodavno, da je silil tožnik na hitro poroko in ne toženkina mati in kako dolgo je le-ta z ljubimcem X. spolno občevala in če je bilo to spolno občevanje redno ali ne.

Iz tega sledi, da so se izpovedbe prič in mnenja izvedencev pravilno vpoštevala v tem zmislu, da tožnik toženke ni zaplodil v

zakonu in ker so se tudi druge določbe veljavnega prava pravilno uporabile, bilo je priziv zavrniti.

Reviziji kuratorja v r h o v n o s o d i š č e z r a z s o d b o o d 20. novembra 1912, opr. št. Rv VI 508/12-1, ni ugodilo.

Razlogi.

Toženkina revizija graja prizivno sodbo brez podlage v pravnem oziru, kajti po ugotovitvah prizivnega sodišča toženkina mati s tožnikom ni spolno občevala pred 19. julijem 1910 in izhaja torej toženka iz spolnega občevanja svoje matere, ki se je izvršilo pred dnem poroke: 19. julijem 1910.

Iz tega je pa logično podana nemožnost zaploditve po tožniku. (§ 158 o. d. z.)

Ce je prizivno sodišče prišlo do svoje sodbe na ta način, ker je vzelo za dokazano, da pri toženki nič ne govori o kakem izjemnem slučaju prezgodnje zrelosti, potem se to sodnikovo prepričanje smatra za ugotovitev v zmislu § 272 c. pr. r., ki se sploh ne da izpodbijati v revizijskem postopanju.

Pravna domneva § 138 o. d. z. ni umestna spričo tega, da je tožnik v zmislu § 158 o. d. z. doprinesel nasprotni dokaz, in naj se le omeni, kakor to tožnik pravilno trdi v revizijskem odgovoru, da zadeva določba § 160 o. d. z. samo take otroke, ki so rojeni vsled spolnega združevanja zakoncev v veljavnem zakonu, ki se je potem spoznal za neveljavnega. V današnjem slučaju je pa ravno tožnik dokazal, da toženka ni tak otrok.

Dr. A. Švigelj.

b) Odškodninski zahtevki, ki nastanejo vsled poplav pri regulacijskih delih iz državnih sredstev, spadajo pred redna sodišča in niso prekludirani,, čeprav se niso uveljavljali pri komisijonalni razpravi. Krivde pri škodi ni treba dokazati. (Štajerski vodopravni zakon.)

C. kr. erar je prevzel regulacijo Save pri Brežicah. Vsled regulacijskih del je izstopila Sava iz struge in poplavlila bližnje travnike. Ker se voda ni mogla odtakati, je ostala na travnikih in uničila pridelke za več let.

Tožnik Ž. je tožil c. kr. erar na plačilo škode v znesku 1413 K.

C. kr. deželno sodišče v Gradcu je s sodbo dne 16. maja 1914 Cg 901/13-21 razsodilo:

1. toženčev ugovor nedopustnosti pravne poti ne velja;
2. tožbeni zahtevek povračila škode je glede podstave upravičen.

Razlogi.

Ad 1.

Ugovor nedopustnosti pravne poti ni upravičen. § 69. štajerskega vodopravnega zakona sicer določa, da spadajo vse zadeve, ki se po tem zakonu nanašajo na uporabo, napeljavo in odvrčanje vodá, v delokrog političnih oblastev. Da pa v vodopravnih zadevah pristojnost sodišča ni docela izključena, izhaja iz več določb štajerskega vodopravnega zakona, zlasti iz §§ 19, 26, 46 in 80. — Predvsem pride tu v poštev določba § 81 štaj. vodopravnega zakona, da je za rešitev takih privatnopravnih ugovorov proti podelitvi voderabnih pravic in dovoljenju vodnih naprav, o katerih ni razsojati političnemu oblastvu, pridržana pravna pot.

Tožnikovi zahtevki so takšni zasebnopravni zahtevki, o katerih politično oblastvo na podlagi komisijonalne razprave ni niti moglo odločiti, ker se je zatrevana škoda zgodila šele vsled regulacijskih del. Pri komisijonalnih razpravah se je morda opozarjalo na mogočo škodo, ki se bo vsled regulacije zgodila, a konkretni odškodninski zahtevek je nastal šele vsled regulacije. Tožnikov zahtevek torej ne spada k ugovorom zasebnopravnega značaja proti dopustnosti vodne naprave, o kateri je poklicano razsojati edinole politično oblastvo. Če se tožniku prizna pravica, da sme odškodnino uveljavljati rednim pravnim potom, je s tem sam ob sebi ovržen od toženega erarja uveljavljeni ugovor prekluzije po § 76 štajerskega vodopravnega zakona, ker gre za zasebnopravne zahtevke, ki jih tožnik ni mogel navesti pri komisijonalni razpravi, in je popolnoma brez pomena, ali je bil tožnik vabljen k tej razpravi ali ne, ali se je razprave udeležil ali ne.

Politična razsodba mora v zmislu § 79 in 80 štajerskega vodopravnega zakona določiti le dopustnost, način in pogoje podjetja, potrebo in obseg služnosti, način in visokost morebitne odškodnine.

Po teh določbah se nanaša prekluzija lahko le na dopustnost podjetja samega, na vprašanje razlastitve in obremenitve zemljišč;

podstava iztoževane škode pa je način regulacijskih del, ki se, ne da bi bil dokaz krivde potreben, niso tako izvršila, da bi se po možnosti zabranile povodnji (§ 38 leg. cit.). Da se regulacija na drug način ni mogla izvršiti, to bi bil moral erar trditi in dokazati.

Zahtevki, ki o priliki komisijonalne razprave še niso bili eksistentni, se niso mogli prijaviti, ni se moglo o njih razpravljati in vsled tega tudi ne morejo biti prekludirani.

Ad 2.

Kar se tiče podstave vtoževanega zahtevka, se naglaša sledeče: Tožnik ne zatrjuje direktne krivde toženega erarja pri izvršitvi regulacijskih del; rešiti je torej tukaj vprašanje jamstva za uspeh.

Reko Savo je smatrati po § 2 štajerskega vodopravnega zakona za javno blago. Zakon pozna pri napravah, ki so pri takšnih vodah potrebne, postopanje posameznika ali več prizadetih, ki se združujejo v vodne zadruge, ali pa končno postopanje države.

Postopanje posameznika pri regulacijskih stavbah je po § 40 leg. cit. izključeno.

Če pa prevzame država takšno podjetje, je prav tako odgovorna za vsako škodo, kakor vsak drugi, ki se spušča v takšna podjetja, ker zakon ne pozna razlike glede odgovornosti.

§ 38 štajerskega vodopravnega zakona le določa, da se morajo pri takšnih podjetjih bregovi, struge in druge naprave tako zavarovati, da tujim pravicam ne škodujejo in da se po možnosti zabranijo povodnji.

Po tej določbi je v §§ 364 in 1305 obč. drž. zak. normirana svoboda omejena in je vsako poškodovanje sosednjih zemljišč nezakonito. To, kar se v § 38 štajer. vodoprav. zak. smatra za nezakonito, se v drugih določbah (§§ 10, 11, 15, 19) posebno naglaša. Četudi te določbe v § 36 niso izrecno citirane, je vendar to načelo tudi iz § 38 razvidno. Če je pa nastal temu praviu nasprotujoč uspeh, jamči tisti, ki ga je povzročil.

Da se regulacijska dela ne smejo izvrševati v škodo prizadetih, temveč, da se morejo neugodne posledice zabranjevati, izhaja iz določb §§ 43 in 44 štaj. vodopr. zak., kjer je ustanovljeno, da je pri stavbah, ki se izvršujejo v javnem interesu, plačati odškodnino za odstop, rabo in poškodbo zemljišč.

C. kr. višje sodišče v Gradcu je s sodbo od 14. septembra 1914 Bc I 172/14-4 priziv erarja zavrnilo iz razlogov:

Po § 73 štaj. vodopr. zak. treba je pri komisijonalni razpravi ugotoviti, ali je v svrhu regulacije potreba odstopiti ali obremeniti tujo lastnino, ali se morajo za to podjetje upotrebiti tuja zemljišča in v kateri meri je za rabo tujih zemljišč plačati odškodnino. Te razprave naj podajo podlago za razlastilno rzsodbo (§ 79 leg. cit.). S tem pa je tudi izčrpan obseg delokroga političnega oblastva. Da tožbeni zahtevek ne spada v ta delokrog, je jasno; zadostuje ugotovitev, da se tožnikovi travniki niso pritegnili za regulacijo, temveč da so bili le vsled regulacijskih del poplavljeni. Tudi če bi se bilo lahko na te poplave mislilo, bi te poplave ne mogle biti podlaga za kakšne ugovore. Od regulacijskega podjetja prizadeti interesi so v § 72 d in v § 73 d natančneje naštet; tukaj pa ni najti takšnih interesov, kakor jih ima tožba za podstavo.

Če pa politično oblastvo na podlagi vodopravnega zakona ni upravičeno soditi o vtoževanem zahtevku, potem preostaja le pravna pot (§ 81 leg. cit.). To izhaja tudi iz § 19 leg. cit., glasom katerega naj o odškodnini radi poplav, povzročenih vsled zastajanja vode, odločajo politična oblastva, ako se stranke ne sporazumejo; stranki pa, ki z načinom ali visokostjo odškodnine ni zadovoljna, ostane odprta pot pravde.

Kar se tiče pravne podstave zahtevka, pritrjuje prizivno sodišče razlogom pravnega sodišča. Ni brezizjemno pravilo, da bi bila pogoj odškodninskega zahtevka poleg objektivne škode tudi kavzalna krivda.

V § 365 obč. drž. zak. določena odškodninska obveza ne pozna osebne krivde in je ta obveza le odvisna od oškodbe tujih pravic po podjetju v občo korist. Ta odškodninska obveza pa se je raztegnila ravno v vodopravnem zakonu, ker se povsod, kjer se vsled odvoda ali odvrčanja vodá posega v tuje pravice, govori tudi o odškodninski obvezi podjetnika. (§ 19, 38 štaj. vodopr. zak.)

C. kr. najvišje sodišče reviziji c. kr. erarja z odločbo 5. januarja 1915 Rv VI 527/14 ni ugodilo iz razlogov:

Prizivno sodišče se v utemeljevanju sodne pristojnosti neopravičeno sklicuje na določbe § 81 štajer. vodopr. zak.; ta določba se nanaša edinole na ugovore proti dopustnosti vodne naprave in se tukaj že zaradi tega ne more uporabljati, ker ne gre za ugovor

proti dopustnosti vodne naprave, ampak za povračilo škode, ki je nastala šele vsled regulacijskih del.

Vkljub temu pa je sodna pristojnost utemeljena. Odškodninske zahtevke je uveljavljati praviloma pred rednim sodnikom (§ 1338 obč. drž. zak.); izjemno so pristojna politična oblastva le v slučajih, katere določajo specialni zakoni; takšne izjemne določbe za le-ta slučaj pa ni najti v vodopravnem zakonu.

Po § 37 leg. cit. sicer država za varstvene in regulacijske vodne stavbe v javnopravnem oziru ne potrebuje dovoljenja političnega oblastva, vendar zavzemajo te stavbe popolnoma enako stališče, kakor stavbe, dovoljene od političnega oblastva in zato je tudi za te stavbe uporabljati določbe § 24 a odstavka III. štajer. vodopr. zak. Določbe §§ 24 in 43 leg. cit. pravijo sicer, da o razlastitvi poškodovanih zemljišč in ugotovitvi tozadevne odškodnine razsojajo politična oblastva; nikjer pa ni najti določbe, da bi se morali odškodninski zahtevki, kateri so nastali pri regulacijah iz državnih sredstev, uveljavljati pred upravnimi oblastvi.

Revizija sicer domneva, da se nahaja takšna specialna določba v § 19 leg. cit., vendar pa pri tem prezre, da govori ta paragraf le o umetnih gonilnih napravah in o jezih, ne pa tudi o poplavih, ki nastanejo vsled regulacij.

V stvari sami pravi revizija, da je presoja pravnopomotna, ker prizivno sodišče ni smatralo tožbenega zahtevka za prekludiranega, češ da tožnik pri komisijonalni razpravi vzlic vabilu ni podal ugovorov, in je sodišče pripoznalo tožbenemu zahtevku pravnoveljavnost, akoravno tožnik ni dokazal krivde toženega erarja pri regulacijskem delu. Po §§ 75 in 76 leg. cit. je pri komisijonalni razpravi uveljavljati le tiste ugovore v ogib prekluzije, ki se nanašajo na dopustnost, način in pogoje podjetja. Iz tega sledi, da tisti, ki ni podal teh ugovorov, ne more več zahtevati odstranitve podjetja; nikakor pa ni s tem rečeno, da je izključeno tudi uveljavljenje zahtevkov, ki lahko obstojajo tudi po izvršitvi podjetja, in kateri ob času komisijonalne razprave niti znani niso bili.

Toženi erar pa mora tudi za vso škodo, ki je nastala vsled regulacije Save, brezpogojno jamčiti. Odstavek III. vodopravnega zakona sicer ne vsebuje kakor §§ 9, 10, 19, 24 in 34 štaj. vodopr. zak. izrecno določbo o jamstvu za uspeh pri regulacijskih podjetjih, vendar pa izhaja iz §§ 38, 43 in 44 leg. cit., da je tendenca zakona

ta, da ne sme nihče vsled regulacij trpeti škode; tozadevno tudi ni potrebna specialna določba, ker se sme po § 364 o. d. z. izkoriščati lastnina le toliko, kolikor se ne posega v pravice tretjih oseb. Vsako izkoriščanje lastnine, ki presega te meje, je proti zakonu in lastnik mora za vsako škodo brezpogojno jamčiti.

Dr. L. Stiker.

c) Izročitev v skladišču zaklenjenih premičnin v zastavo z znamenji (simbolna izročitev) se izvrši pravnoveljavno z izročitvijo orodja (ključa), s katerim more prevzemnik vzeti stvari v izključno posest (§§ 452, 427 o. d. z.). Pozneje v skladišče vložene stvari kot nadomestek stvari, porabljenih v sporazumu pogodnikov, so zastavljene, brž ko pridejo pod zaklep zastavnega upnika.

Zavezanec C je zastavil v svojem skladišču se nahajajoč vosek, voščene izdelke in strd drušvu A dne 27. februarja 1913 za dolg 18.000 K s pr. Dogovorilo se je izrecno, da bo moral zavezanec C sporočiti društvu kot upniku, če bo hotel vzeti kaj blaga iz zaloge, in da bo moral nadomestiti vzeto blago z drugim blagom iste vrednosti ali pa založiti pri društvu denar po vrednosti blaga na račun svojega dolga. Obenem je prevzelo društvo ključ skla-dišča, potem ko je C zagotovil, da nima nobenega drugega ključa do skladišča.

Dne 30. oktobra 1913 pa je bil zarubljen del navedenega blaga za terjatev zadruga B v ostanku 70.476, med drugim stvari, navedene v rubežnem zapisniku pod točko 133 do 146. Ključ do skladišča je dobil izvrševalni organ od zavezančeve žene. Zarubljene stvari je prodal potem prisilni upravnik za 4402 K z dovoljenjem vseh upnikov, ki so imeli zastavne pravice glede teh stvari.

Izvršilno sodišče v Ljubljani je odkazalo to izkupilo z razdelnim sklepom od 10. aprila 1914, opr. št. E 4869/13 za-drugi B v delno pokritje njene terjatve in je zavrnilo pri razdelilnem naroku zadevni upor društva A na pravdno pot.

Društvo A je tožilo pri izvrš. sodišču v pravdi C V 42/14 na izročitev navedenega izkupila. Tožena zadruga B je ugovarjala, da tožeče društvo ni pridobilo nobene zastavne pravice na prodanih predmetih, ker jih zavezanec C ni izročil društvu, ker jih društvo ni prevzelo in se torej niso nahajali v hranbi društva. Tudi ni bilo

izročitve z znamenji, ker izročitev ključa do skladišča ne zadostuje. Ta način izročitve se je marveč izvršil le, da bi tega ne izvedele druge osebe, in zato se tudi stvari niso označile kot zastavljene. Sicer pa je zavezanec C razpolagal z zastavljenimi stvarmi, je vse razpečal, kar jih je bilo meseca februarja v skladišču, in jih nadomestil z drugimi stvarmi, ki niso bile zastavljene tožečemu društvu. V to je dalo društvo zavezancu C celo pismeno dovoljenje. Končno je povedal pooblaščenec tožečega društva šele po izvršenem rubežu, da so stvari zastavljene društvu, česar pa toženka ni nikdar priznala.

Ves tri stopnje so ugodile tožbenemu zahtevku iz bistveno enakih razlogov.

V odločbi vrhovnega sodišča od 5. januarja 1915 opr. št. Rv VI 531/14 so navedeni ti-le

r a z l o g i:

Niži sodišči sta ugotovili, da ni bilo možno izročiti zadevnih premičnih stvari iz roke v roko in jih spraviti iz zavezančevega skladišča z ozirom na njih količino in kakovost. Zato so bili dani pogoji za izročitev z znamenji v zmislu §§ 452 in 427 obč. drž. zak. Če domneva revizija, da je bila možna telesna izročitev iz roke v roko, je to v nasprotju z navedeno dejansko ugotovitvijo in nedopustno pobijanje sodniške dokazne ocene. Izročitev z znamenji se je izvršila s tem, da je zavezanec zaklenil skladišče in izročil tožeči stranki ključ, potrebne za popolno zaklenitev skladišča. Popisa, naštevanja ali inventure v skladišču se nahajajočih stvari ni bilo treba, kakor zahteva toženka. Zakon označuje kot nadomestek redne izročitve iz roke v roko: izročitev orodja, s katerim more prevzemnik vzeti stvar izključno v posest ali spojitev stvari z znakom, iz katerega se lahko spozna, da se je stvar prepustila drugemu. (§ 427 obč. drž. zak.)

Ta navedba obojne izročilne oblike z znamenji kaže, da pri izročitvi z orodjem ni treba posebej označiti zastavbe za druge, saj kaže pri izročitvi z orodjem že izključna možnost zastavnega upnika, razpolagati z zastavljeno stvarjo drugim nasproti, da je stvar že izročena drugemu. Tudi je ugotovljeno, da je zastavodalec zagotovil ob izročitvi ključev, da nima nobenih drugih ključev za skladišče. Na zunaj se je izročilna volja zavezančeva ob izročitvi

ključev brez dvoma lahko spoznala. Izročilno dejanje se je torej izvršilo povsem pravnoveljavno.

Revizijski ugovor, da je zavezanec odstranil pozneje skrivoma iz skladišča stvari s ključem, katerega je ali zvijačno pridržal ali ponaredil, more priti v poštev le kot krivičen poseg v pravno področje tožnikovo, ne more pa razveljaviti zastavne pravice, pridobljene glede v skladišču ostalih stvari.

Ker sta se dalje pogodila zastavni dolжник in zastavni upnik, da sme prvi vzeti z dovoljenjem drugega stvari iz skladišča, da pa mora vložiti mesto vzetih stvari druge ali plačati njih vrednost, je jasno, da so morale temeljem zastavne pogodbe na ta način v skladišče vložene stvari služiti v zastavo, brž ko so prišle pod tožnikov zaklep; tudi glede teh stvari je podan naslov in način pridobitve.

V rubežnem zapisniku pod točkami 133 do 146 navedene stvari, od katerih izvira od tožnika zahtevano izkupilo, so bile v skladišču po ugotovitvah nižih stopenj ali ob času sklenjene zastavne pogodbe od 27. februarja 1913 ali pa so bile vložene v skladišču v sporazumu obeh pogodnikov. Revizija to zanikuje. Toda s tem ne uveljavlja pomotne pravne presoje, ampak napada le za revizijsko sodišče obvezno dokazno oceno v razsodbi prizivnega sodišča.

Enaka je z onim delom revizije, ki graja, da se opira prizivno sodišče na razdelilni sklep od 10. aprila 1914 opr. št. E 4869/13, kolikor je v njem ugotovljeno, da izvira izkupilo za 4402 K iz navedenih zastavljenih stvari. Toženka ima v tem oziru tem manj povoda za pritožbo, ker je prerekala na prvi stopnji le istovetnost v rubežnem zapisniku pod točkami 133 do 146 navedenih stvari z onimi, ki so se nahajale 27. februarja 1913 v skladišču, in pa okolnost, da so bile prodane vse pod točkami 133 do 146 rubežnega zapisnika zaznamovane stvari, ni pa zanikala dejstva, ki je edino merodavno z ozirom na povedano, namreč da so bile hranjene v zavezančevem skladišču pod točkami 133 do 146 navedene stvari ali vsaj en del teh stvari. Nepotrebno je torej razmotrivati nadalje vprašanje, ali zadeva izkupilo vse zastavne predmete ali le njih del. V tem, da se to ni razmotraval, ni videti pomanjklivega postopanja.

B. B.

B. Kazensko pravo.

a) Občinski predstojnik je prost odgovornosti po kazenskem pravu za svoje uradne posle, kolikor ne prekorači po okolišnih zapovedane meje v oblikah.

Učitelj A na zasebni šoli »Matica šolska« v H. je vložil zasebno obtožbo pri okrajnem sodišču proti tedanjemu županu B, ker je ta žalil njegovo čast tako, da je učinjen dejanski stan prestopka po §§ 488, 491 k. z. s tem, da je sestavil in podpisal odgonsko razsodilo.

Razsodilo slove: »Izženemo Vas iz okolice občine H., katero morate zapustiti tekom 24 ur, ker bi Vas sicer iztirali po organu v Vašo domovinsko občino. Razlogi izгона: 1.) ker niste pravilno policijsko zglašeni; 2.) ker ni izkazan Vaš posel; 3.) ker odtegujete namenoma za šolo obvezne otroke od pouka in sejete prepir v občini. — B., župan.«

Okrajno glavarstvo v S. je bilo razveljavilo to razsodilo na priziv učitelja A., ker za razsodilo ni bilo pravilnega sklepa občinskega odbora.

Temeljem sodno izvršene razprave, razširjene na nekatere obrambne spise, katere sta vložila obtoženec in ozir. njegov zagovornik, je bil B. oproščen od obtožbe v celem obsegu po zmislju § 259, št. 3 k. pr. r. Sodišče je utemeljilo oprostitev glede vsebine izgonskega razsodila, ki pride edino le še v poštev, v bistvu s tem, da ne najde razžaljenja časti v obliki razsodila, pa tudi ne v njegovi vsebini. V obliki ne, ker obtoženec ni sestavil in oddal razsodila kot zasebnik in v svojo zasebno korist, ampak kot izvrševalni organ krajnega šolskega sveta in občinskega odbora; pri tem je brez pomena, da se je pripetila napaka v postopanju ali v izdatku. Proti razsodilu je imel zasebni obtožitelj pritožno pravico na višje stopnje, katere se je tudi poslužil. Glede vsebine razlogov je pa dognano, da ne izvira iz obtoženčeve domišljije, ampak da je bila sklenjena na poziv krajnega šolskega sveta od občinskega starešinstva temeljem konkretnih dejstev. V tem oziru je pripomniti k prvi točki, da se je zasebni obtožitelj sicer zgledil občinskemu uradu v vlogi, pisani v češkem jeziku, da pa mu je župan vrnil to vlogo neodprto temeljem prejšnjega sklepa občinskega zastopa, da se sprejemajo in vpoštevajo le v nemškem uradnem jeziku ob-

činskega urada pisani dopisi. K drugi točki je poudariti, da češka šola, glede katere bi utegnil v poštev priti zasebni obtožitelj kot nadučitelj, še ni bila ustanovljena začetkom šolskega leta 1910/11., sploh še ne dovoljena. Glede tretje točke se je ozirati na pri razpravi dokazano ravnanje zasebnega obtožitelja o priliki nameravane ustanovitve češke šole v nemški občini H. Izgonsko razsodilo je imelo brez dvoma namen, odstraniti zasebnega obtožitelja iz občine, ni pa nobene opore za domnevo, da je hotel obtoženec žaliti zasebnega obtožitelja z odgonskim razsodilom, oziroma z njegovo vsebino. Sodišče je mnenja, da zadostuje za obtoženčevo razbremenitev, če dokaže verojetnost v zmislu drugega odstavka § 490 kaz. zak. in sicer zato, ker je bil obtoženec prisiljen po sklepu krajnega šolskega sveta, odnosno po pritrdilnem izrečilu občinskega starešinstva, izdati odgonsko razsodilo in da se je zgolj branil v korist miru v občini na način, ki se je zdel primeren njemu in njegovim svetovalcem, ne da bi prekoračil dopustne meje. Zato je bilo izreči oprostitev z ozirom na podatke dokaznega postopanja.

Okrožno kot prizivno sodišče v Jičinu je ugodilo prizivu zasebnega obtožitelja tako, da je spoznalo obtoženca B. krivim z delno premembo prizvane sodbe prestopka zoper varnost časti po § 488 k. z., učinjenega s tem, da je obdolžil zasebnega obtožitelja po odgonskem razsodilu z naznanjenjem izmišljenih ali napak zvutih prigodb lažnjivo določenih nenravnih dejanj, ki bi ga utegnili v mislih ljudi zaničljivega storiti ali ponižati. Obtoženec B. je bil zato obsojen po § 493 k. z. z uporabo §§ 266 in 261 k. z. v denarno globo 80 K, oziroma na 4 dni v zapor in v povračilo stroškov obeh stopenj.

Prizivno sodišče je zavrglo nazor prvega sodnika, da zasebni obtožitelj nima nobene pravice več, ker se je pritožil zoper izgonsko razsodilo in s tem dosegel, da je bilo razveljavljeno, marveč je izjavilo, da je vporabiti glede vsebine izgonskega razsodila določbe 12. poglavja kaz. zakona z ozirom na čl. IV. in V. ces. pat. od dne 27. maja 1852, št. 117 drž. zak. Tudi ni postopal obtoženec pri izdaji izgonskega razsodila pod vplivom stiske in ne v obrambo opravičenih koristi, marveč je prostovoljno prekoračil potrebno mero z vporabljenimi oblikami obdolžitve. Njegovo postopanje je bilo lahkomišljeno in nagajivo. Izgonsko razsodilo je moralo priti kot pravnim lekom podvržena odredba v vednost tudi več drugim

osebam, vsled česar je bil potreben dokaz resnice v zmislu prvega odstavka § 490 k. z. v obtoženčevo razbremenitev. Tega dokaza pa ni. Krivdorek je torej upravičen.

Kasacijsko sodišče je izreklo na ničnostno pritožbo generalne prokurature v obrambo zakona z odločbo od 25. novembra 1914, Kr II 402/14, da krši krivdorek prizivnega sodišča zakon v določbi § 488 k. z.

Razlogi.

Predmet obsodbe je vsebina izgonskega razsodila, katero je izdal obtoženec uradoma kot predstojnik občine H. V bistvu tega poslovnega spisa je neobhodno potrebno, da obsega trditve, s katerimi je izrečeno, da je izgnančevo ravnanje žalilo javni red.

To po sebi še ne more biti povod za tožbo radi žaljenja časti proti občinskemu predstojniku kot sestavitelju razsodila. Izdati izgonsko razsodilo ima pravico občinski zastop (člen VII. obč. zak., § 11 obč. r. za Češko), čegar izvrševalni organ je občinski predstojnik po §§ 51, 52 obč. r. Ta je torej zavarovan proti kazenskemu zasledovanju, če je izdal izgonsko razsodilo, oziroma radi njegove vsebine, ker je izvršil zgolj javnopravno oblast, podeljeno občinskemu zastopu, kolikor se je držal mej zapovedanega uradnega posla. Proti morebitnim formalnim ali materijalnim pogreškom, kakor so v tem slučaju kajpada ugotovljeni, naj išče prizadeti pomoči pri inštancah, ne glede na zlorabo uradne oblasti po § 101 k. z., če je izvršena namenoma, kar pa tukaj ne pride v poštev.

Dopustno bi bilo morda vporabiti določbe 12. poglavja k. zak. o pregreških in prestopkih zoper varnost časti, če bi bili v razlogih razsodila take vrste nepotrebni napadi proti izgnancu. Tukaj pa je izgonsko razsodilo omejeno na izrek o izgonu in na pretnjo prisilnih naredb, določenih za izvršitev, s kratko stvarno navedbo dejanskih domnev, ki so bile merodavne za odredbo. Po pravici torej ni moči govoriti o tem, da so prekoračene po okolišnih zapovedane meje v obliki razsodila. Potemtakem sploh ni bilo razmotrivati vprašanja, ali je bilo treba dokazati resnico ali verodostojnost (§ 490 k. z.) v dosego nekaznivosti. Občinski predstojnik je po kazenskem pravu prost odgovornosti za svoj uradni posel ne zato, ker morda ni pogojev po § 490 k. z., ampak ker ni nezakonitosti. Za-

dostuje ugotovitev, da navedbe v razlogih razsodila nikakor niso izmišljene, ampak da so utemeljene po dejanskih okoliščinah v ravnanju zasebnega obtožitelja. Odločevati o tem, ali so te okoliščine pravilno ocenjene v svrhu utemeljitve izgonnega razsodila, je bila stvar višjih stopenj, do katerih se je zasebni obtožitelj tudi obrnil. Ob pravilni uporabi zakona bi bilo torej zavrniti priziv zasebnega obtožitelja proti oprostitvi na prvi stopinji tudi, kolikor je prizadeto grajano izgonno razsodilo.

R-i.

b) Hudodelstvo, ki ga učini nedoraslec, je označiti vselej le za prestopok nedorasleca po § 269 a kaz. zak. — Omara, v kateri tiči ključ, ni zaklenjena v zmislu § 174 II. c) kaz. zak.

Glasom kazenskih spisov proti obtoženki A radi prestopka nedoraslecev je izmaknila dne 1. julija 1900 rojena učenka A meseca decembra 1912 in januarja 1913 na škodo svoje rejnice B gotovino v znesku 140 K, ki je bila hranjena v zaklenjeni omari. Radi tega dejanja na odgovor poklicana, je trdila obtoženka A, tekom orožniških poizvedb ter tudi v kazenskem postopanju, da je bila omara njene rejnice sicer zaklenjena, da je pa tičal ključ v ključavnici.

Okrajno sodišče je spoznalo obtoženko za krivo prestopka tatvine po §§ 237, 269 a, (171, 174 II. c) kaz. zak. in jo je obsodilo po § 270 kaz. zak. v že sedaj izvršeno kazen zapretja na odločenem zapirališču za 4 tedne, poostreno z enim postom in enim trdim ležiščem, ter v povračilo kazenskih stroškov, ne da bi preizkusilo obtoženkin zagovor po zaslišanju rejnice B.

Kasacijsko sodišče je izreklo z odločbo od 24. novembra 1914 opr. št. Kr I 591/14 na ničnostno pritožbo generalne prokurature v obrambo zakona, da krši navedena sodba zakon v določbah §§ 174 II. c in 269 a kaz. zak., je razveljavilo to sodbo in vrnilo spise okrajnemu sodišču v ponovno razpravo in odločbo.

Razlogi.

Sodba je pravopomotna v dveh ozirih.

Obtoženka je predvsem za krivo spoznana prestopka tatvine po §§ 237, 269 a, 171, 174 II. c kaz. zak. V § 269 a kaz. zak.

navedeni prestopok nedoraslecev, je prestopok zase, katerega morejo zagrešiti le nedorasleci pod pogoji, navedenimi v tej zakoniti določbi. Dosledno je bilo moči obtoženko za krivo spoznati radi njene nedoraslosti le prestopka nedoraslecev po § 269 kaz. zak., nikdar pa tatvine, če se je v istini okrivila hudodelstva tatvine. V razlogih sodbe je navesti, po katerem hudodelstvu je ta prestopok učinjen. Z ozirom na to je proti zakonu, da se v sodbi izreka kaznjivo dejanje nedorasle obtoženke za prestopok tatvine ter da se tudi nanaša na §§ 171, 174 II. c kaz. zak.

Izrečena sodba je pa tudi nična glede na številko 10 § 281 kaz. pravd. reda. Sodnik je utemeljil krivdorek skratka z obtoženkinim priznanjem, ki da se sklada z izvršenimi orožniškimi poizvedbami. Iz te zelo površne utemeljitve sledi, da je sodnik verjel obtoženkinemu zagovoru, češ, da je bila omara njene rejnice sicer zaprta, da je pa ključ tičal. V tem slučaju pa iz omare izmaknjena gotovina ni bila zaklenjena v zmislu § 174 II. c kaz. zak., ker zapora s ključavnico, v kateri tiči ključ, ni zapretje in se ne more reči ne po običajnem govorjenju ne po duhu zakona, da je stvar zaklenjena. Sodišče, ki je videlo v dejanskem položaju, zatrdjevanem po obtoženki, znake hudodelstva tatvine po §§ 171, 174 II. c kaz. z. in ki je zato obsodilo radi prestopka po § 269 a kaz. zak., je kršilo zakon v določbi § 174 II. c kaz. zak.

Omeniti je še, da bi moralo sodišče v danem slučaju popresoditi obtoženkin zagovor (v prvi vrsti z zaslišanjem oškodovane rejnice) in nato izrecno ugotoviti, ali je resnična obtoženkina trditev, da je ključ tičal v ključavnici.

R—i.

c) Če meso od prašičev, ki niso bili ogledani po predpisu, proda kmečki posestnik, to ne učini prestopka po § 399 kaz. zak., ampak pogojno le pod pristojnost upravnih oblastev spadajoč prestopok po § 13 zakona od 6. avgusta 1909, št. 177 drž. zak.

(Odločba kasacijskega dvora od 10./11. 14. opr. št. Kr II 380/14 na ničnostno pritožbo generalne prokurature v obrambo zakona.)

O k r a j n o s o d i š č e je obsodilo posestnika H. T. radi prestopka po § 399 kaz. zak. v denarno globo in v povračilo stroškov kazenskega postopanja, ker je prodal 28. junija 1914 raznim prebivalcem v kraju G. 15 kg mesa od dveh prašičev, ki sta bila njegova

last in katere je isti dan zaklal, ne da bi jih bil dal popreje pregledati mesogledu. Sodba je postala sicer pravomočna, a ne ustreza zakonu.

Po § 399 kaz. zak. je kaznovati takrat, kadar se proda meso od živali, ki ni bila ogledana po predpisu, pri obrtu, ki ima pravico prodajati surovo ali kakor si bodi pripravljeno meso. Takega obrta pa ne izvršuje H. T. Tega ne ugotavlja sodba, ki označuje obtoženca za posestnika. Obtoženčevo dejanje bi utegnilo učiniti pod gotovimi pogoji prestopok po § 13 zakona od 6. avgusta 1909, št. 177. Za ta prestopok pa so pristojna upravna oblastva po §§ 63 in 68 navedenega zakona.

R—i.

Izpred upravnega sodišča.

Za pristojbinsko olajšavo pri konverziji denarne terjatve po zmislu §-a 2. št. 2 zakona z dne 22. februarja 1907, drž. zak. št. 49 treba, da 6-letna neodpovedljivost prvega posojila velja za obe stranki.

Z razsodbo od 10. novembra 1914 šte. 10.912 je c. kr. upravno sodišče zavrnilo pritožbo Hranilnice A proti odločbi. c. kr. finančnega ravnateljstva za Kranjsko.

Razlogi.

O priliki preizkušnje glede konverzijskih pristojbin pri Hranilnici A se je ugotovilo, da uporabljene pristojbinske olajšave v zmislu konverzijskega zakona z dne 22. februarja 1907, drž. zak. šte. 49 v več slučajih niso bile opravičene. Na podlagi dotičnih izvidov so se potem predpisale lestviške pristojbine (brez kazenskega poviška).

V vseh predmetnih konverzijskih slučajih je revizija odrekla uporabljene olajšave, ker se je glasom konverzijskih zadolžnic zavezal samo dolжник, da ne odpove 6 let konvertovane glavnice, dočim si je hranilnica A kot upnica nepogojno in neomejeno pridržala poluletno odpoved v zmislu svojega poslovnika (statuta) in se tej po poslovniku ji res pristojeci odpovedni pravici ni izrečno odrekla za dobo 6 let.

Rekurz zoper tozadevni pristojbinski predpis je c. kr. fin. ravnateljstvo v Ljubljani zavrnilo, kajti konverzijske olajšave v zmislu § 2. šte. 2 zakona 22. februarja 1907, drž. zak. šte. 49 so dopustne samo tedaj, kadar je v zadolžnici izrečno pogojeno, da rok za poplačilo novega posojila ni določen pod 6 let — nekvarno določbi § 5. konv. z., to je nekvarno zapadnim in odpovednim pridržkom, ustanovljenim za določene slučaje v poslovníku. V pričujočih konverzijskih slučajih pa je Hranilnica A upravičena, odpovedati posojilo tudi pred pretekom 6 let brez vseh ozirov, namreč odpovedati ga brezpogojno in ne glede na to, ali se pripeté določeni dogodki in dejstva.

Zoper to odločbo uveljavljajo izvajanja pritožbe, da se § 5. konverz. zakona ne nanaša samo na nekatere odpovedne pridržke, ampak ustreza svojemu smotru le tedaj, ako se umeva pod odpovednim pridržkom regulativnih hranilnic poslovníška, ne vsakokratna (poljubna) poluletna odpoved.

To izhaja domnevno iz točke 2. §-a 2. prvega konverzijskega zakona z dne 9. marca 1889, drž. zak. šte. 40, iz §-a 5. izvedbene naredbe od 17. marca 1889, drž. zak. šte. 31 in od 19. junija 1892, drž. zak. šte. 22. Tudi v teh predpisih ustanovljeni pravni položaj ne pozna nobenih odpovednih omejitev na določene slučaje, ampak daje regulativnim hranilnicam pravico poslovníškega odpovednega pridržka povsem splošno.

Konverzijski zakon iz leta 1907. pa nikakor ni poslabšal prejšnjega položaja, marveč je donesol olajšavo v tem oziru, da se je v §-u 5. izvedbene naredbe iz leta 1889. navedena izjema naposled sprejela v besedilo zakona.

Upravno sodišče pritožbe ni smatralo za utemeljeno, in se je držalo uvaževanj, izrečenih v odločbi z dne 20. aprila 1911 šte. 4398, B. 8223.

V tej odločbi je upravno sodišče izvajalo, da so po jasnem besedilu §-a 2. šte. 2 zakona iz leta 1907. dovoljene konverzijske olajšave le takrat, kadar je v zadolžnici izrečno pogojeno, da se rok za poravnanje posojila, nekvarno določbi prvega odstavka §-a 5. istega konv. zak. ne določa pod 6 let.

Dogovor, da je zavod upravičen vsak čas, tudi pred pretekom 6 let in nepogojno ter ne glede na nastop določenih dogodkov ali dejstev odpovedati glavnico, stoji v nasprotju z

zahtevanim dogovorom po zmislu §-a 2. šte. 2 konv. zak. iz leta 1907.

Nesporno pa vsebujejo predmetne zadolžnice zgol določbo, da se le dolžnik v zmislu konverzijskega zakona odreka pravici, pred pretekom 6 let glavnico bodisi odpovedati, bodisi poravnati, da je pa nasprotno upnici pridržana pravica do vsakokratne poslovniske odpovedi. In po poslovniku pristojna pritožnici A pravica, da sme odpovedati glavnico poluletno (§ 21.); torej pravica odpovedi pred pretekom 6 let brez vsakega ozira, nepogojno brez vsake omejitve in ne glede na to, ali dolžnik izpolnjuje svoje obveznosti ali ne.

Nasproti zaključkom, izhajajočim iz jasnega besedila §-a 2. šte. 2 so torej izvajanja pritožbe, ki slone na zatrjevanem (starem) pravnem položaju, brez pomena in je bilo torej zavriniti neutemeljeno pritožbo.

Dr. Fr. Mohorič.

Književna poročila.

Die Kriegschäden und deren Vergütung nach dem oesterreichischen und deutschen Recht. Von dr. Demeter Koropatnicki, Ratssecretär des k. k. Obersten Gerichts- und Kassationshofes. Wien 1915. Verlag von Breitenstein. Ta času primerna knjiga se bavi prvič sistematično z vprašanjem, ali naj država povrne škodo, ki nastane vsled vojne, in v katerem obsegu. Razlaga torej predvsem pojem vojne škode, njeno bistvo, podstavo in obseg njenega javnopravnega povračila. Potem podaje vsebino starejših javnopravnih določil o povračilu vojne škode, tako v Avstriji in v Nemčiji zlasti l. 1871. Za prakso je prevažno, da so nadalje priobčeni sedaj veljavni predpisi o tem povračilu v Avstriji in Nemčiji. Posebno poglavje govori tudi o dotičnih mednarodnih določilih, drugo še o pristojnosti oblastev za rešitev takšnih odškodninskih zahtev. Zlasti onim oškodovancem, ki stanujejo v ogroženih krajih, bo ta knjiga dobro došla. Cena jej je K 2 40, za naročnike „Gerichtshalle“, v kateri je bila ta razprava deloma priobčena, pa K 1 60.

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. maja 1915.

— (Osebnosti). Otvorila sta odvetniški pisarni dr. Žiga Vodušek in dr. Ernest Rekar, oba v Trstu. — Umrl je v Ljubljani Ivan Nabernik, sodni svetnik v p.

(Sedemdesetletnico) svojega rojstva je dne 28. aprila t. l. praznoval dvorni svetnik dr. Emil Ott, profesor na češkem vseučilišču v Pragi. Kar je bil nedavno umrli Antón vitez Randa za materijalno civilno pravo, to je Emil Ott za procesualno pravo avstrijsko. Slava češkega pravoznanstva, ki jo je utemeljil Randa, se čudovito dopolnjuje in dovršuje po delih Ottovih, zlasti po v letih 1897 do 1901 izdanem „popolnem sistemu civilnega pravnega reda“ in po veleznanstvenem delu „o nespornem postopanju“ iz l. 1916. Kakor Randa, je bil tudi Ott vzor vseučiliškega učitelja, ki je odgajal v pravem pomenu besede pravniški naraščaj ne le v znanstvenem pogledu, marveč tudi glede na značaj in srce. Primerna njegovim občinim zaslugam so tudi njegova visoka odlikovanja. Tako je bil Ott postavljen na čelo možem, ki jim je bila naloga poučevati v pravu nadvojvodo in sedanjega prestolonaslednika Nj. ces. Visokost Karla Eranca Jožefa; član gospodske zbornice, podpredsednik državnega sodišča, imetnik c. kr. znaka za umetnost in vedo, vitez reda železne krone i. t. d. Ob njegovi sedemdesetletnici so bile mnogobrojne ovacije radosti in hvaležnosti. Med prvimi čestitelji je bil Nj. ces. Visokost prestolonaslednik, potem ministrski predsednik z mnogimi ministri, eksc. dr. Klein, sodna predsedstva, mnogi člani gospodske zbornice, rektorati raznih vseučilišč, predvsem obeh vseučilišč v Pragi, akademija znanosti, razna znanstvena društva in javne korporacije ter nebroj zasebnih odličnih mož. Jubilar je dobil mnogo adres. Češka pravniška fakulteta je proslavila svojega seniora s posebno knjigo, katero so spisali skoraj vsi njeni člani. Zanimivo je, kako toplo je pozdravila slavnega češkega učenjaka pravna fakulteta vseučilišča v Gradcu, rekše: „Die Feier Ihres 70. Geburtstages darf die juristische Fakultät der Universität Graz nicht vorübergehen lassen, ohne Ihnen verehrungsvolle Wünsche zum Ausdruck zu bringen und damit den Dank der Fachgenossen zu verbinden für das, was Sie mit Ihrem nimmermüden Schaffen der juristischen Welt, speziell der Rechtswissenschaft Oesterreichs, geworden sind. Auf dem Gebiete Ihres Nominalfaches haben Sie in vorbildlichster Weise und in reicher Fülle monographischer und systematischer Arbeit gewirkt und regen Anteil genommen an der literarischen Befruchtung des neuen Prozessrechtes, daneben aber auch mit weitem Blick die Erkenntnis gefördert, das die Prozessreform und die damit verbundene Belebung des formellen Rechtes auch für andere Rechtsgebiete verwendet werden muss und so — grundlegend für alle Zukunft — das erste österr. System des Rechtsfürsorgeverfahrens geschaffen. Aber auch über das Gebiet des engeren Faches hinaus hat Ihre Vielseitigkeit in andere Rechtsgebiete geführt und speziell die Wissenschaft des kanonischen Rechts bietet so manchen Beweis ihrer rechtsgeschichtlichen Betätigung. So hat denn auch der Staat in dankbarer Anerkennung Ihrer Verdienste sich Ihrer Mitarbeit an den höchsten Stätten der Gesetzgebung und Rechtssprechung versichert und damit der Juristenwelt Oesterreichs die Gewähr gegeben, dass Ihr reiches Wissen und strenges Rechtsgefühl auch hier zum allgemeinen Besten des Vaterlandes wirke.“ —

„Slovenski pravnik“ izhaja 15. dne vsakega meseca in ga dobivajo člani društva „Pravnika“ brezplačno; za nečlane pa velja za vse leto 10 K, za po leta 5 K.

Uredništvo in upravništvo je v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 24 oz. 22.

- c) Če meso od prašičev, ki niso bili ogledani po predpisu, proda kmetski posestnik, to ne učini prestopka po § 399 kaz. zak., ampak pogojno le pod pristojnost upravnih oblastev spadajoč prestopok po § 13 zakona od 6. avgusta 1909, št. 177 drž. zak. . . . 156

3. Izpred upravnega sodišča.

Za pristojbinsko olajšavo pri konverziji denarne terjatve po zmislu §-a 2, št. 2 zakona z dne 22. februarja 1907, drž. zak. št. 49 treba, da 6-letna neopovedljivost prvega posojila velja za obe stranki 157

4. Književna poročila 159

5. Razne vesti 160

Mestna hranilnica ljubljanska

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

Največja slovenska hranilnica!

Denarnega prometa koncem leta 1914 K 740,000.000.—

Vlog „ 44,500.000.—

Rezervnega zaklada „ 1,330.000.—

Sprejema vloge vsak delavnik in obrestuje po

4¹/₂⁰/₀

brez odbitka. Hranilnica je **pupilarno
varna** in stoji pod kontrolo

c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične
domače hranilnike.